

Białowieża

SGKP.XV. s. 130. 1900

Jako własność wielkich książąt lit. przeszła puszcza wraz z dynastią na własność korony polskiej. Czasy saskie stanowią najświetniejszą dobę dla B. August III na pagórku panującym nad wioską i kościołem wystawił nowy dwór. Przez rzekę, która zasila staw, wykopany jeszcze za Zygmunta III w 1597 r. rzucono most, a przy nim stanął kamienny obelisk na pamiątkę odbytych tu łowów w dn. 27.IX.1752 r. Napis na ni nim w języku polskim i niemieckim opiewa, że sam król August III oraz królowa, królewicze Ksawery i Karol z całym swoim dworem i wielu paniami polskimi, między nimi zaś słynny myśliwy Jan Wielopolski, cześnik koronny brali w nich udział. Zabito 42 żubrów, 13 łosiów i 2 sarny. Połowę żubrów położyć miała własną ręką królowa /rys. obelisku Kłosa nr. 1060, Wędrowiec nr 51 r. XXXVI/ Nawet Stanisław August, wracając z sejmu grodzieńskiego w 1784 r. przybył tu i przez 3 dni polował. Na przybycie króla, pod kierunkiem Stanisława Poniat. podskarbięgo Lit. rozszerzono pałacyk myśliwski, dodając dwa skrzydła. Już w 1710 wraz z otaczającą puszcza B. była przyłączona do brzeskiej ekonomii królewskiej. W r. 1889 włączono B. w skład prywatnych dóbr cesarskich... Cała puszcza podzielona jest na 12 straży, mających kształt mniejwięcej trójkąta, schodzących się wierzchołkami około wioski, leżącej w środku puszczy. Podział ten odnosi miejscow. podania do bardzo odległych czasów. Tu, w środku puszczy zbudowano w 1892-3 r. pałac myśliwski cesarski, według planów budowniczego hr. N. de Rochefort, kosztem 800.000 rs. z nietynkowanej cegły czerwonej i żółtej... 120 pokoi... Przed pałacem przepływa rzeka Narewka na której urządzono dwie sztuczne wyspy. Obok pałacu stoi nowoźbudowana cerkiew. M. Rawita-Witanowski.

Literatura:

- W. Przybylski, Puszcza i żubry, Tyg. Il. 1863. nr. 200-203
 Gloger - Bibl. Warsz. 1881 t. I
 Głński - Wędrowiec 1885 s. 439
 Śmemiradzki - Wszechświat t. IV
 Witanowski - Tydzień Piotrkowski 1893 nr. 11-18